

УДК 336:368.023.1

Кривицька О. Р.,*кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, обліку і аудиту Національного університету "Острозька академія"***РЕСУРСИ СТРАХОВИКА ТА СТРАХОВІ РЕСУРСИ:
ТЕОРЕТИЧНА ПОЛЕМІКА ЧИ ПРАКТИЧНА НЕСУМІСНІСТЬ**

У статті визначено призначення ресурсів страховика. Здійснено класифікацію видів ресурсів. Обґрунтовано відмінність між ресурсами та страховими ресурсами, показано їх взаємозв'язок.

Ключові слова: *страховик, ресурси, страхові ресурси, фінансові ресурси, матеріальні ресурси, трудові ресурси, інформаційні ресурси, резерви.*

В статті определено назначение страховых ресурсов. Проведена классификация видов ресурсов. Аргументировано отличие между ресурсами и страховыми ресурсами, показано их взаимосвязь.

Ключевые слова: *страховик, ресурсы, страховые ресурсы, финансовые ресурсы, материальные ресурсы, трудовые ресурсы, информационные ресурсы, резервы.*

The destination of the insurance resources has been defined in the article. The types of resources have been classified. The difference between resources and insurance resources has been proved, and their interconnection has been showed.

Key words: *insurer, resources, insurance resources, financial resources, material resources, human resources, information resources, reserves.*

Постановка проблеми. Основою для організації будь-якої діяльності підприємства є наявність ресурсів. Їх сукупність і раціональна структура визначають потенціал суб'єкта господарювання. Основною діяльністю страхової компанії є надання страхових послуг як виду цивільно-правових відносин щодо захисту майнових інтересів громадян та юридичних осіб у випадку настання певних подій (страхових випадків), визначених угодою страхування або чинним законодавством, за рахунок грошових фондів, що формуються шляхом сплати громадянами та юридичними особами страхових платежів (страхових внесків, страхових премій) та доходів від розміщення коштів цих фондів. Створюючи та розвиваючи страховий бізнес, необхідно пам'ятати, що успіх роботи часто залежить від достатності необхідних ресурсів. Тому актуальним постає питання дослідження сутності ресурсів страховика та систематизації їх видів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблематику сутності та видів ресурсів страхових компаній розглядали у своїх працях чимало дослідників. Серед них потрібно відзначити роботи Т. Бабко, В. Бігдаша, Н. Внукової, О. Вовчак, Г. Вознюк, А. Загороднього, І. Іванюка, А. Клімова, О. Кнейслер, Д. Маруженка, В. Марцина, М. Мних, О. Мурашко, С. Науменкової, С. Осадця, Ю. Петрова, Н. Ткаченко, О. Шевчук, Л. Шірінян, Я. Шумелди та інших.

Мета і завдання дослідження. Не применшуючи ролі наукових доробок, які спрямовані на дослідження теорії та практики діяльності страхових компаній, залишається малодослідженим великий спектр питань, що стосується ресурсів страховика. Тому метою дослідження є визначення сутності та систематизація видів ресурсів для забезпечення ефективної діяльності страхової компанії. Зокрема, необхідно з'ясувати відмінність та взаємоузгодженість таких понять, як ресурси страховика та страхові ресурси.

Виклад основного матеріалу. На сучасному етапі розвитку підприємницької діяльності в Україні дедалі вагомішого значення набуває саме наявність ресурсів, оскільки сукупність усіх необхідних ресурсів у повному обсязі у визначений час та в раціональній структурі є базисом, без якого неможливе функціонування й розвиток будь-якого підприємства, в тому числі й страхової компанії. В економічній науці немає однозначного тлумачення сутності ресурсів, зокрім того, відсутній єдиний підхід до систематизації їх видів. Враховуючи суспільну, економічну та соціальну роль страховиків, необхідно зазначити, що їх ресурси формують потенціал страхового бізнесу. Динамічність та пріоритетність галузі страхування на сучасному етапі розвитку економіки України є очевидною та такою, яка викликає поглиблений інтерес у сфері не лише ризикового страхування, а, насамперед, у сфері особового страхування, зокрема страхування життя. Тому, ведучи мову про ресурси страховиків, необхідно відзначити певні аспекти, які є характерними для них як для суб'єктів господарювання, а також виокремлювати специфіку, притаманну лише їм.

Як і будь-якому суб'єкту підприємницької діяльності, для страхової компанії набір ресурсів є стандартним: матеріальні, трудові, інформаційні та фінансові. Проте, їх змістове наповнення має свою специфічну наповненість. Формування ресурсів ґрунтується на порівнянні витрат на їх придбання (залучення) і можливої

віддачі від їх використання, а це зобов'язує компанію визначити кількісні та якісні параметри необхідних ресурсів, спосіб, тривалість і місце їх взаємодії.

Першочерговим аспектом у формуванні матеріальних ресурсів є визначення потреби в приміщеннях для нормального розташування там усіх структурних підрозділів, тобто йдеться про добір приміщень для офісу компанії. Вирішуючи це питання, необхідно акцентувати увагу на тому, щоб створити максимальні зручності для потенційних страхувальників. У цьому контексті необхідно розпочинати з місця розташування компанії. Як показує досвід країн з розвиненим страховим бізнесом, компанії такого типу розміщуються переважно на перших поверхах у діловій частині міста, поряд з банками, інвестиційними компаніями, біржами, великими торговельними підприємствами. З огляду на високу вартість спорудження, придбання або орендування приміщень у таких кварталах багато компаній на Заході обмежуються розміщенням у найпрестижнішому районі лише юридичної адреси і невеликого штату працівників для організації переговорів, проведення прес-конференцій, відповідальних ділових зустрічей керівництва компанії, підтримання зв'язків з громадськістю та державними органами управління. Якщо ж стратегія регіональної компанії передбачає, наприклад, пріоритетний розвиток діяльності зі страхування технічних ризиків, то офіс (філію) їй доцільно мати в районі перспективної забудови. Наявність розгалуженої сітки структурних підрозділів та офісів компанії в географічно-територіальному плані, вимагає, щоб між різними приміщеннями офісу був добре налагоджений зв'язок.

Основу успіху страхової компанії становлять трудові ресурси, адже її успіх та швидкість досягнення нею стратегічної мети залежить від інтелектуального та професійного рівня її персоналу. З цього погляду варто зазначити, що керівництву компанії необхідно постійно приділяти увагу кадровій політиці, дбаючи про максимальне розкриття професійних здібностей кожного працівника. Визначивши структуру та кількісний склад персоналу окремих підрозділів, варто подбати про чіткий розподіл повноважень і відповідальності. Для цього необхідно підготувати посадові інструкції та кваліфікаційні вимоги до осіб, які обійматимуть посади в цих підрозділах. До цієї роботи в нових компаніях потрібно залучати експертів, а також найбільш реальних претендентів на ті чи інші посади. Підготовка проекту посадової інструкції дає слушну нагоду перевірити рівень професійних знань кожного претендента, а також з'ясувати, чи має він намір і здатність сприяти вдосконаленню роботи компанії.

Коли йдеться про ефективність використання трудових ресурсів, необхідно завжди пам'ятати про мотивацію працівників та заохочення їх ініціативи, що у цьому контексті необхідно враховувати, індивідуальні риси, вподобання та характер кожного працівника.

Страхування є однією з галузей бізнесу, найбільш залежних від інформаційного забезпечення. Кожний страховик відчуває потребу постійно аналізувати зміни зовнішніх і внутрішніх чинників, що можуть вплинути на наслідки роботи компанії. Цьому допомагають бази даних, які містять систему актів з правового забезпечення діяльності компанії, характеризують розвиток економіки як на макро-, так і на мікрорівні, стан справ на національному і регіональному страховому ринках, дають уявлення про світові тенденції і нові технології страхування. Компанії варто мати бібліотечний фонд страхової літератури, періодичних видань. Найбільш оперативну і зручну для розмноження інформацію забезпечують електронні її носії. Тому якомога повніше їх використання є одним із ключових моментів стратегії розвитку страховика. Потрібно розвивати інтегровані комп'ютерні системи інформаційного забезпечення діяльності компанії. Страхова компанія повинна використовувати новітні інформаційні технології, зокрема можливості мережі Інтернет.

Економічна роль фінансових ресурсів полягає у забезпеченні процесу виробничого перетворення ресурсів підприємства та вартісного відтворення, а отже, і процесу кругообігу капіталу, тому що фінансові ресурси є економічною основою для організації будь-якої діяльності підприємства на принципах самофінансування. Адже масштаби і темпи розвитку товарообігу і всієї господарської діяльності залежать насамперед від забезпеченості фінансовими ресурсами. З іншого боку, ріст товарообігу й успішне виконання планів господарської діяльності забезпечують збільшення фінансових ресурсів і зміцнення фінансового становища підприємств за рахунок зростання прибутку від господарської діяльності [4, с. 56].

Фінансові ресурси страхової організації – це грошові кошти у формі доходів і зовнішніх вступів, необхідні для забезпечення життєдіяльності страхової організації.

В економічній літературі в основному сформувався єдиний підхід до питання про класифікацію фінансового капіталу страхових організацій: прийнято вважати, що він складається з власного, притягненого і позикового капіталу. Від того, як страхові організації розпоряджаються цими засобами (чи правильно здійснюють страхові і перестрахові операції, формують страхові резерви і розміщують їх і так далі), залежить їх здатність своєчасно виконувати свої зобов'язання перед страхувальниками.

Специфіка діяльності страховиків полягає в тому, що вона спрямована на попередній збір засобів (страхових премій), щоб надалі при настанні певних подій (страхових випадків) виробити гарантовані виплати страхових відшкодувань і забезпечень [3, с. 10].

Існує думка, що фінансові ресурси страхової компанії складаються з двох основних частин – власного й залученого капіталу, причому залучена частина капіталу у вигляді страхових премій значно більша, ніж власна. Ці засоби не належать страховиків, вони лише тимчасово, на період дії договорів страхування, перебувають в розпорядженні страхової компанії й використовуються на страхові виплати або перетворюються в прибуткову базу за умови безбиткового проходження договорів. Цю частину капіталу складно назвати позиковим капіталом, оскільки в цьому випадку він повинен бути в подальшому відторгнутий в повному обсязі. Можливість перетворення цих засобів через деякий час у дохід страховика обґрунтовує коректність визначення "залучений капітал". Вони тимчасово можуть бути використані страховиком лише як інвестиційне джерело [5, с. 117] (рис. 1).

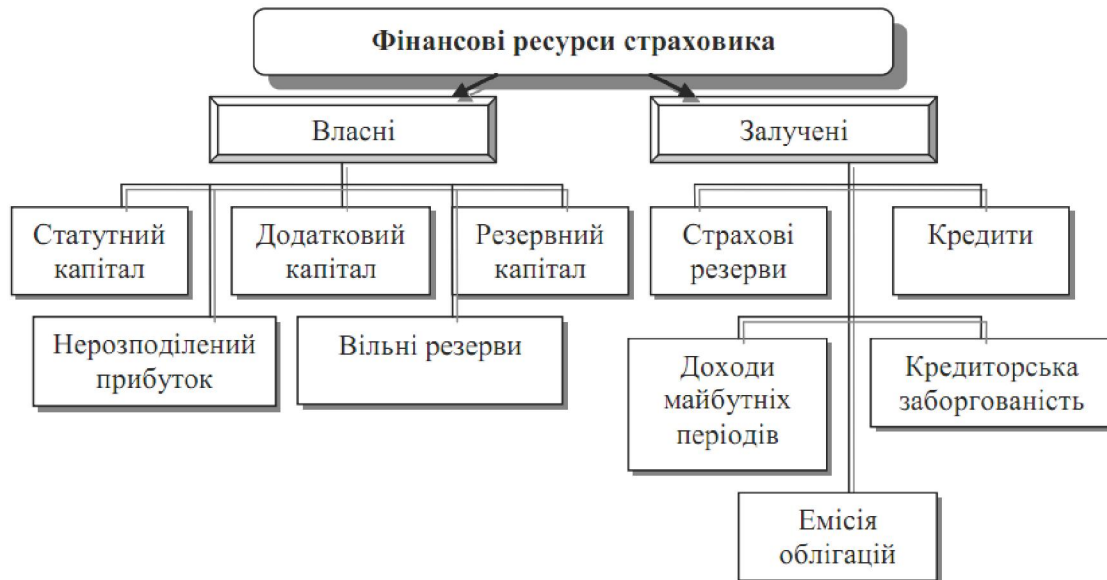

Рис. 1. Склад фінансових ресурсів страховика

З іншого боку, капітал діючої страхової компанії, незалежно від того, здійснює вона ризикове страхування чи страхування життя, включає три елементи (рис. 2):

- сплачений статутний капітал;
- гарантійний фонд;
- страхові резерви.

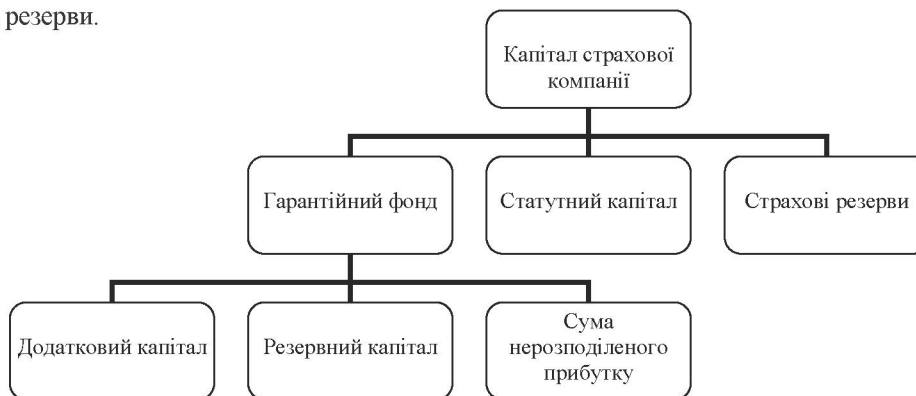

Рис. 2. Складові капіталу страхової компанії

Найважливішою особливістю фінансово-господарської діяльності страховиків є формування страхових резервів для забезпечення фінансової стійкості і виконання зобов'язань перед клієнтами. Вони відбивають величину зобов'язань страховика перед страхувальниками за укладеними договорами страхування, за невиконаними на цей момент часу. Кошти страхових резервів використовуються для виплат страхових сум і страхових відшкодувань у тих випадках, коли для забезпечення виплат страхувальникам не вистачає поточних надходжень страхових премій. Можна сміливо стверджувати, що саме страхові резерви і формують страхові

ресурси на макрорівні і є найважливішою складовою, в першу чергу, фінансових ресурсів, а також і в цілому ресурсів страхової компанії.

Відповідно до законодавства, склад страхових резервів залежить від діяльності страхової компанії – ризикове страхування чи страхування життя. Тому для одних компаній характерним є формування технічних резервів (компанії non-life), а для інших – резервів зі страхування життя – математичні резерви (компанії типу life).

Систему резервів компаній з ризикового страхування ілюструє рисунок 3.

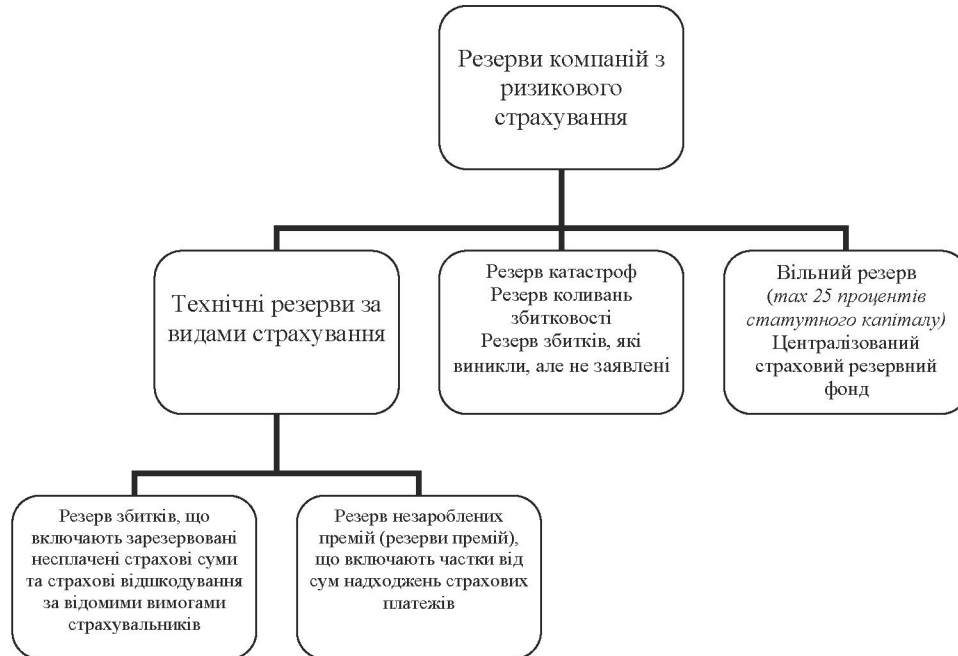

Рис. 3. Система резервів компаній з ризикового страхування

У випадку потреби компанії приймають рішення про запровадження з початку календарного року, відповідно до встановленої Уповноваженим центральним органом виконавчої влади у справах нагляду за страховою діяльністю, методики формування і ведення обліку технічних резервів за видами страхування, іншими ніж страхування життя: резерв незароблених премій; резерв заявлених, але не виплачених збитків; резерв збитків, які виникли, але й не заявлені; резерв катастроф; резерв коливань збитковості.

Резерви компаній зі страхування життя мають у своєму складі такі елементи (рис. 4).

Рис. 4. Система резервів компаній зі страхування життя

У зарубіжній практиці, крім вищезазначених резервів, створюються: резерв коливань збитковості (дозволяє компанії компенсувати перевищення фактичного рівня збитковості над рівнем збитковості, що взятий за основу при побудові тарифної ставки за конкретним видом страхування) [7, с. 24]. У роки успішної діяльності страховика цей резерв поповнюється за рахунок отриманих у результаті страхової діяльності надлишків, у збиткові з нього вилучаються кошти для покриття збитків, що пов'язані зі здійсненням страхових операцій; резерв катастроф (формується на випадок настання екстремальних стихійних лих, обставин непереборної сили або великомасштабних аварій, внаслідок яких руйнуванню підлягає значна кількість страхових об'єктів

і виникає необхідність здійснення страхових виплат одночасно за великою кількістю договорів страхування). Відрахування до резерву катастроф мають надходити протягом тривалого періоду і формуватися страховиками в разі, якщо чинними договорами страхування передбачена відповідальність при настанні таких подій.

Призначення кожного виду страхових резервів різне. Спільним є те, що протягом певного часу в період дії договору страхування вони являють собою кошти страхувальників, а не страховиків, і призначені для виплати страхових відшкодувань за договорами страхування, які не минули на звітну дату. На відміну від виробництва, де спочатку провадяться затрати капіталу, а потім, при реалізації, відбувається їх відшкодування, – у страховій справі страховик спочатку збирає кошти і лише потім – зазнає затрат, що пов'язані з ліквідацією збитків в міру виникнення страхових випадків. При страхуванні життя взагалі утворюється довготерміновий резерв премії під майбутні виплати.

Висновки. Таким чином, надзвичайно актуальною та відтак важливою для страхової компанії залишається проблема максимально ефективного забезпечення своєї діяльності ресурсами. Правильний вибір елементного складу та співвідношення між різними видами ресурсів страховика є значним внутрішнім чинником фінансового його потенціалу. Саме тому потрібно правильно визначитися з концептуальними засадами розробки раціональної політики забезпеченості ресурсами на рівні окремих їх складових: матеріальних, трудових, інформаційних чи фінансових. У складі фінансових ресурсів, чи то в теоретичній площині досліджень, чи в практиці діяльності страховиків, необхідно значну увагу концентрувати на повноті та своєчасності формування страхових ресурсів, які представлені страховими резервами.

Література:

1. Закон України "Про страхування" № 85/96-ВР від 07.03.1996 р. (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80>.
2. Бабко Т. Формирование понятийного аппарата в страховании / Т. Бабко // Финансовые услуги. – 2009. – № 1–2. – С. 10–15.
3. Загородній А. Г. Страхування : [термінологічний словник]. – [2-е вид., випр. та доп.] / А. Г. Загородній, Г. Л. Вознюк. – Львів : Видавництво "Бескит Біт", 2002. – 104 с.
4. Клімов А. В. Контролінг в системі управління страховою компанією: теоретичний аспект // Формування конкурентоспроможного страхового ринку України в умовах глобалізації : [зб. наук. пр. асп. та студ. II Міжнародної науково-практичної конференції] / А. В. Клімов. – Київ, 2006. – С. 70–72.
5. Марцин В. С. Планування як основна складова процесу фінансової діяльності / В. С. Марцин // Фінанси України. – 2008. – № 4 (149).
6. Мурашко О. В. Технічні резерви та їх роль у забезпеченні фінансової надійності страхової компанії : дисертація на здобуття ступеня кандидата економічних наук 08.04.01 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://economy-lib.com/tehnicheskie-rezervy-i-ih-rol-v-obespechenii-finansovoy-nadezhnosti-strahovoy-kompanii>.
7. Петров Ю. Оптимизация деятельности страховой компании за счет внедрения технологий / Ю. Петров // Финансовые услуги. – 2008. – № 4. – С. 18–20.